

Világméretű osztályharc – a tiltakozás geográfiája

Amikor kedvező szelek fújnak, és a világgazdaság új értéktöbbletet termelve növekszik, az osztályharc elcsitul. Teljesen sosem tűnik el, de amíg a munkanélküliség alacsony, és az alsóbb rétegek reáljövedelme – még ha csekély mértékben is – emelkedik, a társadalmi kompromisszum van napirenden.

Ám ha a világgazdaság stagnál, és észrevehetően nő a tényleges munkanélküliség, akkor ezek hatására a nagy, közös torta is zsugorodni kezd. Ekkor az válik a fő kérdéssé, hogy ki viselje e zsugorodás terheit – az egyes országokon belül, illetve az országok között. Az osztályharc fokozódik, és előbb-utóbb utcai, nyílt konfliktusokban robban ki. Ez történik a világrendszerben az 1970-es évektől, és még drámaibb mértékben 2007 óta. Ez idáig a legfelső 1% tovább tudta növelni a részesedését. Ez persze szükségszerűen azt is jelenti, hogy a fennmaradó 99% részesedése tovább csökkent.

Az elosztás körüli viták a globális büdzsé két tétele körül kavarnak: az adók (mennyit és kik fizessenek), illetve a népesség tömegeit védő háló (az oktatásra, egészségügyre, az életfogytig tartó jövedelmek garanciáira fordított költségek) körül. Nincs olyan ország, ahol ne folyának efféle küzdelmek. Ám a világgazdaságban elfoglalt helyük, belső demográfiai mutatóik, politikai történetük miatt a harc egyes országokban hevesebb, mint másutt.

A heves osztályharc mindenki számára azt a kérdést veti fel, hogy miként lehet rá politikai megoldást találni. A hatalmon lévő csoportok erőszakkal is elnyomhatják a népi elégedetlenséget, és sokszor ezt teszik. Vagy, ha az elégedetlenség már túl nagy falatot jelentene az elnyomó mechanizmusok számára, megpróbálhatják kooptálni, befogni a tiltakozókat, színleg hozzájuk csatlakozva korlátozni a valódi változások lehetőségét. Vagy megtehetik akár mindkettőt, először az elnyomással próbálkozva, majd – amennyiben az sikertelennek bizonyult – a beolvasztással próbálkozva.

A tiltakozók maguk is egy dilemmával szembesülnek. A tiltakozók mindig egy relatíve kicsi, de elszánt csoportként kezdik. Egy jóval szélesebb (és politikusan természetesen sokkal kevésbé bátor) csoportot kell meg-

győzniük a csatlakozásról, ha valóban hatást akarnak gyakorolni a hatalmon lévő csoportokra. Ez nem könnyű, de nem is lehetetlen. Ez történt 2011-ben az egyiptomi Tahrir-téren. Ez történt az Occupy-mozgalommal az USA-ban és Kanadában. Ez történt Görögországban a legutóbbi választások idején. Ez történt Chilében, a hosszú ideje tartó diáksztrájkok esetében. És pillanatnyilag úgy tűnik, hogy ez történik – meglehetősen szembeötlően – Québecben is.

De mi legyen, ha egyszer ez megtörtént? Egyes tiltakozók a kezdeti szűkebb követeléseket átfogóbb, alapvető követeléseké akarják kitégíteni, hogy így újraszervezzék a társadalmi rendet. Mások – és ezek a mások mindig ott vannak – készek tárgyalóasztalhoz ülni a hatalmon lévőkkel, hogy valamiféle kompromisszumra jussanak.

Ha a hatalmon lévő csoportok az elnyomáshoz fordulnak, gyakran csak felszítják a tiltakozás lángjait. De az elnyomás ugyanakkor sokszor működik is. Ha mégsem, és a hatalmon lévők kompromisszumra és kooptálásra kényszerülnek, akkor sokszor sikerül diszkreditálniuk a tiltakozókat. Úgy tűnik, ez történt Egyiptomban is. A legutóbbi választások második fordulójában két olyan jelölt csapott össze, akik egyike sem támogatta a Tahrir-tér forradalmát – egyikük a leváltott Hoszni Mubarak elnök utolsó miniszterelnöke, míg a másik a Muzulmán Testvériség egyik vezetője, akinek legfőbb célja a sária bevezetése az egyiptomi igazságszolgáltatásban, és nem a Tahrir-tériek követeléseinek teljesítése. Ez igen nehéz dilemmát jelent a választók azon mintegy 50%-a számára, akik nem erre a két jelöltre adták szavazatukat az első forduló során. Ez a szomorú helyzet abból adódott, hogy a Tahrir-téri forradalom támogatóinak szavazatai két, némileg eltérő háttérű jelölt között oszlottak meg.

Mit jelent akkor most számunkra mindez? Úgy tűnik, hogy a tiltakozás geográfiájában igen gyorsak és egyben folyamatosak is az elmozdulások. Egyik helyen hirtelen kirobbannak a lázongások, elnyomják vagy befogják őket, vagy éppen kifulladásra kényszerítik. És amint ez megtörténik, már valahol máshol üti fel fejét az elégedetlenség, ahol azután szintén leverik, beolvasztják vagy elhal – hogy egy harmadik helyen újra megjelenjen, mintha világméretben egyszerűen nem lehetne elfojtani.

És valóban nem lehet, mégpedig egyszerű okból. A jövedelmek világszerte csökkennek, és nem úgy tűnik, mintha ez véget érne. A kapitalista világgazdaság strukturális válsága következtében a gazdaság csökkenésének kezelésére bejáratott sztenderd megoldások nem működnek, attól függetlenül, hogy hány politikus és szakértő bizonygatja kórusban, hogy az új fellendülés fénye már beragyog az alagút végén.

Zúrzavaros helyzetben élünk. A kilengések mindenütt nagyok és hirtelenek. Ez vonatkozik a társadalmi tiltakozásokra is. Ezt látjuk úgy, mint a tiltakozások geográfiájának folyamatos változását. Tegnap a kairói Tahrir-tér, ma lábasokkal csőrömpölő, be nem jelentett tüntetők tömegei

Montrealban, holnap pedig másutt (valószínűleg valami meglepő helyen) kirobbanó tiltakozás.

(Fordította: Konok Péter)

(Eredeti megjelenés: Commentary No 243. 2008. október 15. Copyright: Immanuel Wallerstein, distributed by Agence Global)

Munkás kislány a Karolina Fonógyárban, 1908